

Шашкова Анна,

*здобувачка ступеня вищої освіти бакалавр
навчально-наукового інституту права та психології,
Національна академія внутрішніх справ*

Христюк Оксана,

*магістр психології,
старший викладач кафедри психології
навчально-наукового інституту права та психології,
Національна академія внутрішніх справ*

ПСИХОЛОГІЧНИЙ СУПРОВІД АДАПТАЦІЇ КУРСАНТІВ ДО УМОВ НАВЧАННЯ В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ МВС УКРАЇНИ

Актуальність дослідження особливостей психологічної адаптації курсантів до умов навчання в закладах вищої освіти Міністерства внутрішніх справ України зумовлена сучасними викликами, що постають перед системою підготовки фахівців для органів Національної поліції України. Особливої значущості зазначена проблематика набуває у зв'язку зі значним посиленням психологічного навантаження на майбутніх поліцейських в умовах воєнного стану, зростання рівня соціальної відповідальності та наявності професійних ризиків у їхній майбутній діяльності.

Підвищений рівень дисципліни, особлива організація освітнього процесу, поєднана зі службовою діяльністю, вимоги режиму та чітка професійна орієнтація об'єктивно вимагають від курсантів високого рівня саморегуляції, розвинутого почуття відповідальності та значної емоційної стійкості. Саме тому початковий етап навчання курсантів нерідко супроводжується кризою адаптації, яка може проявлятися у різноманітних стресових реакціях, зниженні академічної успішності, виникненні труднощів у комунікативній сфері та появі внутрішньо-особистісних конфліктів, що є наслідками розбіжностей між особистісними очікуваннями та реаліями освітнього та професійного середовища. Ефективний психологічний супровід адаптації курсантів до специфічних умов навчання у закладах вищої освіти МВС є ключовим фактором їхнього успішного становлення як майбутніх правоохоронців.

Проблематика вивчення особливостей психологічної адаптації курсантів у закладах вищої освіти МВС України знайшла своє відображення у наукових розробках таких вітчизняних вчених та практиків, як О.Г. Азаренков, Ю.О. Бохонкова, С.М. Зінченко, І.В. Короткова, І.В. Ромашенко, А.І. Черкашин, І.В. Розіна, Н.В. Осадча, А.О. Грибок, І.В. Батуріна, О.В. Шаповалов, С.М. Ірхіна, Ю.Б. Ірхін, В.В. Рибалка, О.В. Тімченко, Ю.М. Швалб. На думку С.О. Ларіонова,

психологічна адаптація курсантів до умов навчання у закладах вищої освіти МВС значною мірою залежить від індивідуально-психологічних характеристик, в цьому контексті психодіагностичне оцінювання особистісних рис курсантів на етапі професійного відбору та подальша корекційно-розвивальна робота мають велике значення для ефективного функціонування системи психологічного супроводу в ЗВО МВС України [1].

З метою оптимізації цього процесу ми пропонуємо застосовувати комплексний підхід, що включає діагностичний, профілактичний, розвивальний, корекційний, підтримуючий та організаційно-методичний етапи:

I. Діагностичний етап включає:

- первинну психодіагностику штатними психологами ЗВО: комплексне оцінювання індивідуально-психологічних особливостей абітурієнтів/першокурсників (тривожність, стресостійкість, самооцінка, комунікативні навички, мотивація, емоційна стабільність, схильність до девіантних форм поведінки, прояви адикцій) з використанням стандартизованих та валідних методик, адаптованих до специфіки контингенту, із забезпеченням вимог етичного кодексу психолога;

- раннє виявлення курсантів груп ризику: з високим ризиком дезадаптації на основі первинної діагностики та інформації від кураторів/викладачів для розробки індивідуальних планів супроводу;

- моніторинг процесу адаптації: опитувальники, анкетування, спостереження, індивідуальні бесіди для відстеження динаміки адаптації, рівня психологічної комфортності, задоволеності навчанням та соціальної інтеграції протягом першого року навчання.

II. Профілактичний та розвивальний етапи містять наступні заходи:

- проведення орієнтаційних тижнів/днів, зустрічей з керівництвом, представниками кафедр, психологами та старшокурсниками; організація тренінгів з розвитку комунікативних навичок, саморегуляції, управління стресом та тайм-менеджменту;

- розробка та впровадження систематичних тренінгових програм, спрямованих на підвищення стресостійкості, емоційної компетентності, розвитку лідерських якостей, командоутворення та профілактики девіантної поведінки із залученням кваліфікованих психологів та інтерактивних методів навчання;

- підвищення ролі наставників (викладачів, старшокурсників) у підтримці першокурсників, забезпечення їхньої підготовки з питань психологічної підтримки та особливостей адаптаційного періоду, створення умов для регулярної та ефективної взаємодії;

- формування сприятливого соціально-психологічного клімату в підрозділах та навчальних групах за допомогою: сприяння розвитку позитивних

міжособистісних стосунків, заохочення спільної навчальної, позанавчальної та дозвіллевої діяльності, забезпечення ефективної комунікації між усіма учасниками навчального процесу, оперативне реагування на негативні явища.

III. Корекційний та підтримуючий етап включають:

– забезпечення доступності індивідуальних консультацій з психологом для курсантів з труднощами в адаптації або психологічними проблемами, гарантування конфіденційності та професійності;

– організація груп психологічної підтримки для курсантів зі схожими проблемами/переживаннями, використання групових методів для обміну досвідом та вироблення ефективних стратегій подолання труднощів;

– залучення батьків/родичів до процесу адаптації, надання інформації про особливості навчання та можливі труднощі, проведення інформаційних зустрічей та надання рекомендацій щодо підтримки курсантів.

IV. Організаційно-методичне забезпечення:

– укомплектування психологічної служби кваліфікованими фахівцями з досвідом роботи з молоддю та розумінням специфіки навчання в закладах МВС, забезпечення регулярного підвищення їхньої кваліфікації;

– налагодження ефективної взаємодії психологічної служби з керівництвом закладу, кураторами, медичною службою, вихователями та іншими підрозділами для комплексного підходу до підтримки курсантів, обмін інформацією з дотриманням етичних норм.

V. Науково-методичне забезпечення:

– проведення наукових досліджень з питань психологічної адаптації курсантів, розробка та впровадження методичних рекомендацій, посібників та інших матеріалів для психологів, викладачів та наставників;

– регулярна оцінка ефективності психологічного супроводу впроваджених заходів за допомогою зворотного зв'язку та аналізу статистичних даних (рівень відсіву, успішність, кількість звернень за психологічною допомогою) для виявлення проблемних зон та внесення коректив.

Отже, впровадження зазначених рекомендацій сприятиме створенню більш сприятливих умов для психологічної адаптації курсантів, підвищенню їхньої академічної успішності, покращенню емоційного стану та формуванню стійкої професійної ідентичності, що є важливим для якісної підготовки майбутніх працівників Національної поліції України.

Список використаних джерел:

1. Ларіонов С. О. Психологічні чинники адаптації курсантів до умов навчання у вищому навчальному закладі МВС України. *Актуальні питання організації навчального процесу у вищих навчальних закладах МВС України* : зб. тез наук. конф., Харків, 7 квіт. 2017 р. Харків: ХНУВС, 2017. С. 82–84.